
THE „SCHOOL IN NATURE“ FROM THE ASPECT OF SCHULTZ'S THEORY

Milorad Stanić

Serbian Education Center „Nikola Tesla“, Primary School in Segedin, Hungary

Veselin Buncić

The College of Pre-school Teacher Training in Subotica, Serbia

Gordana Mijailović,

Primary school „Vuk Karadzic“ in Lipnica

Abstract: The idea of organizing a „school in nature“ is not new. The organization of a school in nature is regulated by legal procedures. This paper will explain how the school in nature is organized from the aspect of Schultz's theory. Bearing in mind that the school in nature must be planned by the primary school, this planning will be compared with the planning in Schultz's theory. Based on this the school in nature is not an ordinary tourist trip but ambient learning, which is becoming more and more important, primarily because of the possible integration with other subjects. In this paper the integrative teaching won't be discussed. This paper will explain the very organization of the school in nature with all democratic principles, so that all actors are informed and that everyone gives their opinion and consent. No other learning theories will be compared to Schultz's learning theory. The aim of this paper is to contribute to the best possible organization of the school in nature, so that all actors of the educational process are satisfied (parents, students, teachers, representatives of the law, as well as extracurricular organizers - tourist organizations, hotels). It will also compare the way in which the school in nature is organized in Serbian schools in Hungary. The primary school principals, primary class teachers and fourth grade students of several primary schools will be interviewed regarding the proposed place for organizing the school in nature as well as the plan of the school in nature. This paper will analyze the extent to which Schultz's theory of learning has been applied in organizing a school in nature.

Keywords: Schultz's theory, school in nature, school plan

ШКОЛА У ПРИРОДИ СА АСПЕКТА ШУЛЦОВЕ ТЕОРИЈЕ

Милорад Станић

Српски образовни центар „Никола Тесла“ основна школа у Сегедну, Мађарска,

mika.usa@gmail.com,

Веселин Бунчић

Висока школа струковних студија за образовање васпитача и тренера Суботица,

vesa.buncic@gmail.com

Гордана Мијаиловић,

ОШ „Вук Караџић“ Липница, gordanna.mijailovic@gmail.com

Резиме: Идеја за организовањем школе у природи није новијег датума. Организовање школе у природи регулисано је законским процедурама. У овом раду објасниће се како се организује школа у природи са аспекта Шулцове теорије. Имајући у виду да се школа у природи мора планирати од стране школе, а самим тим упоредиће се то планирање са планирањем у Шулцовој теорији. Полазећи од тога школа у природи није туристичко путовање већ амбијентално учење, које данас све више постаје значајно и битно, пре свега због могуће интеграције са другим предметима. У раду се неће говорити о интегративној настави, већ о самој организацији школе у природи са свим демократским начелима, да сви актери буду упознати и да сви дају своје мишљење и своју сагласност. Неће се упоређивати друге теорије учења са Шулцовом теоријом учења. Сам рад има за циљ да допринесе што бољој организацији школе у природи, како би сви актери образовно-васпитног процеса били задовољни (родитељи, ученици, наставници, представници закона, као и ван-школски организатори-туристичке организације, хотели, превозници. Такође упоредиће се на који начин се организује школа у природи у српским школама у Мађарској. Анкетираће се директори, учитељи и ученици четвртог разреда неколико основних школа у вези предлога места организовања школе у природи као и самог плана школе у природи и анализираће се колико је Шулцова теорија учења примењена у организовању школе у природи.

Кључне речи: Шулцова теорија, школа у природи, план школе

1. УВОД

Време у којем живимо је време промена, које узимају све више маха. Промене су свуда око нас, нема посла који је сигуран, нити коначног образовања. Човек учи до краја живота. „Концепција доживотног образовања-учеће друштво. Несигурност сталног запослења и промене, доводи до потреба за стварањем основа за доквалификације и преквалификације. У савременом свету диплома да, али пре свега компетенције. Оспособљавање за будући живот као централни задатак савременог образовања“.(Б. Јовановић,). Са наглим индустријским развојем и стварања потрошачког друштва долази до промена у начину живота људи и стварању тзв. савременог друштва. Насељена места се претварају у куле од бетона, а паркови постају места за паркирање аутомобила. Животна средина постаје све загађенија а људски живот се претвара у трку за материјалним богатством. У таквим условима мање-више рађају се и расту младе генерације, на које све више утичу масмедији, као и употреба рачунара.

Школа као друштвена институција прати савремене токове развоја. Наставни процес уместо да развија самосталност, креативност, комуникацију међу ученицима, бољу интеракцију са наставником (Шулц), она се шаблонизира због крутости постојеће организације васпитно-образовног рада. Деца су све чешће у затвореним и загушљивим просторијама, док учитеље све више замењују техничка наставна средства.

Због оваквих и сличних услова деца постају психички и физички угрожена. Да би смо ту угроженост и недостатке традиционалне наставе и односа према ученицима спречили, деци су потребни нови услови живота и рада, што подразумева и флексибилност наставног процеса. Те нове услове омогућава нам школа у природи.

Школа у природи пружа могућност да се без прекида наставе, деца одморе и забаве. Настава се одржава у природној средини и чистом ваздуху, постаје занимљивија, очигледнија тј амбијентална, деца стичу искуства што је веома важно за правилан психо-физички развој.

Колективни живот који се одвија у школи у природи помаже социјализацији младих и њихово касније укључивање у друштвену заједницу.

Основа за успешно одређивање циља и задатака школе у природи чини Наставни план и програм за основну школу заједно са специфичним условима организације школе у природи.

Циљ школе у природи је „да се у повољним климатским условим и у непосредном додиру са природом, ширим педагошким деловањем, утиче на побољшање здравља, психо-социјалног и физичког развоја ученика и да се успешније остварују васпитно-образовни задаци у целини“ (Станојловић Б., Станојловић С. : Организација и програмирање школе у природи, Учитељски факултет у Београду, Београд 1999.)

2. ТЕОРИЈА ПОУЧАВАЊА ВОЛФГАНГА ШУЛЦА

Волфганг Шулц, Пауел Хеиман и Гунтер Отто, развили су дидактичку теорију учења која се назива „берлинским моделом“. Овај модел намењен је учитељу да анализира лекције и планира у складу с тим.

Модел претпоставља да се одређени фактори који се називају структурни момент, могу наћи у свакој лекцији. Шулцова дидактичка теорија поучавања залаже се за једнаке шансе за учење, за индивидуализирани рад, аутономију школе и истиче да је главни циљ школе васпитање за највеће могуће располагање самим собом, а за то је потребно учешће ученика у планирању и реализацији наставе. Овај модел је значајан по томе што тражи да сви ученици наставног процеса учествују у планирању наставе (ученик-наставник-родитељ). Битна је међусобна комуникација, самоодређивање и солидарност ученика као и за школу која ће бити хумана према ученицима. Основни смисао наставе по Шулцовом моделу јесте интеракција и комуникација међусобних носиоца активности у школи и реализацији наставе „о развијању саме (ученикове) личности, о њезином усмеравању и делатној позицији“ (Молленхауер, 1972:42).

Посматрајући и проучавајући школу и реализацију наставног процеса уочио је да је то подручје у коме се испреплићу и прожимају интереси разних актера васпитно-образовног процеса (ученика, наставника, школе, студената, родитеља, истраживача) и друштвеног живота. За Шулца поучавање је у пољу школе. У његовој теорији ученици и наставници су међусобни планери, који се договарају о свему (планирају и реализују наставне садржаје) Планирање наставе реализује се на четири нивоа, а као критеријум узима се време у којем треба да се реализује:

1. Перспективним планирањем (од пола до једне године),
2. Тематским планирањем (један месец),
3. Процесно планирање, конкретније од тематског,
4. Корективним планирањем реагује се на нове моменте који нису били предвиђени претходним планирањем.

Шулц у настави заговара такве ситуације у којима ће ученици „располагати“ сами собом. У настави треба да се развијају компетенције, односно усвајају знања, развијају способности и ставови. У сврху тематског планирања Шулц је конструисао шему од четири поља:

1. Интенције и теме,
2. Полазни положај поучаваних наставника,
3. Варијабле преношења-методе и медији,
4. Контрола успеха.

Правећи разлику између поучавања и учења, Шулц у својој теорији ставља акценат на учење које убрзава самосталност и аутономију, а оно се одвија кроз интеграцију. Основни смисао интеракције у настави јесте споразумевање носилаца реда у школи и настави о развијању саме ученикове личности, њеном смисленом усмеравању и радној диспозицији.

3. ПЛАНИРАЊЕ ШКОЛЕ У ПРИРОДИ

Школа у природи представља вид васпитно-образовне делатности у специфичним условима живота и рада ученика. Другачији услови живота и рада утичу на целокупан психо-физички развој ученика, тако да је за организацију школе у природи потребан благовремен и темељан план. Планирање је потребно спровести пре одласка у школу у природу. Шулц истиче да је потребно да професионалци одлучују о планирању наставе. Мада могу планирање поделити у интеракцији са ученицима као и са осталим члановима групе на свим нивоима планирања- перспективном, грубом, процесном и корективном. Приликом перспективног планирања наставе, наставник нуди ученицима предлоге који како примећује Шулц, могу бити одбијени. (М. Илић).

Планирање школе у природи обухвата:

- a) планирање у школи,
- b) планирање учитеља,
- c) планирање ученика и њихових родитеља,
- d) организација путовања.

a) Школа има веома битну улогу припремању школе у природи. Ове припреме обухватају опште организациона питања као што су:

- ✓ време извођења школе у природи,
- ✓ одељења која одлазе у школу у природу,
- ✓ кадрови који ће реализовати садржаје школе у природи,
- ✓ материјално-технички услови за рад школе у природи.

Пре одласка у школу у природу, стручни органи школе доносе одлуку о организовању овакве школе, тај предлог се износи Савету родитеља, који га усваја а затим се та Одлука усваја на Школском одбору и он је саставни део Школског плана рада. Након ових активности, расписује се оглас у дневном листу који излази на територији целе земље. Оглас садржи најбитније чињенице за безбедан одлазак, смештај и повратак у школу. После прикупљања понуда, најмање три а може бити и више, исте се отварају на Савету родитеља, кад се и доноси Одлука о најповољнијем понуђачу са којим ће се склопити уговор о извођењу школе у природи. Пре потписивања уговора, родитељи ученика се писмено изјашњавају да дозвољавају да им ученици могу ићи у школу у природи и то за свако одељење мора се изјаснити најмање 70% родитеља. Ако се изјасни мање од 70% родитеља, за то одељење се не организује школа у природи.

Након позитивног изјашњавања склапа се уговор са агенцијом која је одређена на Савету родитеља. Уговор треба поред општих правила облигација, треба да садржи и следеће клаузуле:

- ✓ место, врсту и категорију објекта,
- ✓ начин смештаја, исхране и здравствене заштите ученика,
- ✓ финансирање трошкова смештаја и исхране и друга питања везана за рад школе у природи.

Пре одласка у школу у природу неопходно је извршити преглед ученика из превентивних разлога и ако лекар утврди да је ученик у таквом стању да ће му школа у природи штетити, мада је то ретко, такав ученик се не упућује у школу у природи.

Након повратка у сталну школу учитељи подносе извештај о раду школе у природи. Извештај се подноси наставничком већу и родитељима ученика који су боравили у школи у природи, као и Савету родитеља, Школском одбору и тај извештај је саставни део Извештаја о раду школе.

Са аспекта Шулцове теорије, професионалци морају да одлучују, кад је у питању поштовање законских прописа. Тако да се законске процедуре морају испоштовати. Да ли су оне добре или лоше то је друго питање.

4. ОРГАНИЗОВАЊЕ ШКОЛЕ У ПРИРОДИ У СРПСКИМ ОСНОВНИМ ШКОЛАМА У МАЂАРСКОЈ

У српским основним школама у Мађарској, у поређењу са основним школама у Србији, на други начин се организује школа у природи. Да би се организовала иста мора се у педагошком плану за ту школску годину планирати таква активност. План и програм активности доносе учитељи на својим одељенским већима и тај план постаје саставни део педагошког плана за ту школску годину. Школа у природи организује се на седмодневном нивоу. У припремању плана и програма не учествују родитељи ни ученици. Са становишта Шулицове теорије овакав начин је недемократски и непедagoшки јер нема сарадње међу актерима образовно-васпитног процеса.

Основни смисао интеракција у настави је споразумевање носилаца рада у настави „о развијању саме (ученикове) личности о њезином смисаоном усмеравању и дјелатној диспозицији“ (Моленхауер, 1972, стр. 42). Ако овај принцип не применимо, самим тим нема ни утицаја на развијање ученикове личности, све им је наметнуто.

Када план и програм буду саставни део педагошког плана за ту школску годину, школа преузима финансијске обавезе, где путем конкурса за одређени пројекат долази до финансијских средстава.

Школа није у обавези да расписује никакве тендере. Директор школе сам уговара аутобус као и смештај. Нема трошења времена ни новца. Учитељи имају аниматоре али и сами су укључени у процес. Школа у природи мора бити у интеракцији са предметом Народопис и морају се наћи културно-историјски објекти који су у вези са културом, обичајима и традицијом српског народа.

Можемо истаћи да је то једноставно и да сама процедура не отежава школу у природи. Можемо рећи да једино недостаје демократско одлучивање, јер родитељи су само упознати са планом и програмом. Не учествују у предлагању и стварању плана и програма школе у природи.

5. СРЕЂИВАЊЕ ПОДАТАКА АНКЕТЕ

Обрада анкетних листића директора

На основу сређених резултата, 71,5% директора (од 14 директора), изјаснило се да не организује школу у природи, првенствено због материјалне стране родитеља и школе. Да организује школу у природи изјаснило се 28,5% анкетираних директора.

План и програм рада школе у природи предлаже комисија од 5 чланова, три учитеља и два наставника. Њихов предлог усваја наставничко веће а након тога Савет родитеља и Школски одбор и тај предлог улази у Годишњи план рада школе.

Што се тиче учествовања родитеља у предлагању наставног плана и програма школе у природи, 42,8% директора изјавило је да родитељи делимично учествују, док 57,2% директора сматра да не учествују.

Што се тиче Савета родитеља, 71,5% директора се изјаснило да не учествују у предлогу наставног плана и програма школе у природи, док 28,5% директора се изјаснило да делимично учествује у предлогу.

Када су у питању родитељи ученика који нису чланови Савета, 64,3% директора се изјаснило да родитељи нису заинтересовани док 35,7% директора се изјаснило да су родитељи заинтересовани да учествују у предлагању плана и програма школе у природи.

Што се тиче мишљења да ли родитељи треба да буду укључени у предлагање плана и програма школе у природи, 42,8% директора сматра да треба, док се 57,2% директора негативно изјаснило.

Обрада анкетних листића учитеља

Анкетирано је 15 учитеља. Свих 15 учитеља одговорило је да се код њих у школи не организује школа у природи. Разлог за неорганизовање је незаинтересованост родитеља 5 учитеља, а остали 10 су изјавили да је разлог лоша материјална ситуација. Што се тиче учешћа ученика у предлогу плана и програма школе у природи за не се изјаснило 26,7%, делимично 33,3% и у потпуности 40,0% учитеља. Што се тиче укључености родитеља у предлагању плана и програма школе у природи, 53,33% се изјаснило позитивно, 20,00% негативно, док је 26,70% делимично. Учитељи сматрају да школа у природи доприноси побољшању васпитно-образовног рада и напретку ученика. Да би се школа у природи организовала треба да се едукују родитељи. Кад је у питању примена неке теорије учења, само један учитељ је изјавио да је то амбијентално учење, очигледни и практично учење.

Обрада анкетних листића ученика

Анкетирано је 50 ученика четвртог разреда. На прво питање 38 ученика 76% се изјаснило да је било у школи у природи, док је 22 ученика, 44% се изјаснило да није било у школи у природи. Од 38 ученика који су били у школи у природи, 16 ученика или 42,10% учествовало је у припремању плана и програма школе у природи, док је 22 ученика или 57,90% није учествовало у том припремању. Од тога шта су ученици предлагали је да буде више шетње. Ученицима који су давали предлоге за план и програм изјавили су да им

је било задовољство, њих 35 или 70%. Што се тиче учиника, свих 50 изјавило је да би волели да се сваке године организује школа у природи а такође допао им се боравак у природи, као и посматрање животиња и сакупљање биљака.

6. ЗАКЉУЧАК

На основу анализе анкете можемо закључити да директори школа поштоју закон као и процедуре за организовање школе у природи. Може се закључити да због незаинтересованости родитеља као и лоше материјалне ситуације, родитељи као ни ученици нису довољно укључени у стварање плана и програма школе у природи. Шулцова теорија учења, делимично се примењују приликом организовања школе у природи. Можемо из анкете закључити да су учитељи ипак на неки начин укључили ученике и родитеље у припремање и планирање школе у природи али ипак недовољно. Оправдање може да се нађе у недовољном образовању родитеља као и лошој материјалној ситуацији а самим тим и незаинтересованости родитеља.

Анкетирано је 14 директора основних школа, 15 учитеља и 50 ученика 4 разреда основне школе. Анкета за директоре, учитеље и ученике биће у прилогу овог рада. Узорак јесте мали али ипак из њега можемо извући одређене закључке.

ЛИТЕРАТУРА

- Анђелковић, С. (2018). Васпитање и образовање за одрживи развој: учење и поучавање ван учионице, Београд: Географски факултет.
- Дубљанин, С., Михајиловић, Д., & Радовић, В. (2019). Компаративна анализа модела наставе у природи у Србији и скандинавским земљама (Comparative analysis of outdoor education in Serbia and skandinavian countries). Teme 18 (1) 175-190, doi: 10.22/190/Teme 190110015 D.
- Илић, М. (2020). Дидактика, Бања Лука
- Јовановић, Б. (2006). Учитељски факултет у Јагодини, Педагошке основе радног васпитања у ученичким задругама, Јагодина, 25-27.мај 2006.).
- Клапки, В., Шулиц, В., Кубе, В., Мелер, К., Винкел, Р., & Бланкерц, В.(1994). Дидактичке теорије.Загреб: Едука, 1994.
- Лазаревић, Ж., & Банђур, В. (2001). Методика наставе природе и друштва. Београд: Учитељски факултет у Београду.
- равилник (2006). Правилник о наставном плану за четврти разред основног образовања и васпитања, Београд, Службени гласник РС-Просветни гласник, бр.3/06.
- Станојловић, Б., & Станојловић, С. (1999). Организација и програмирање школе у природи, Учитељски факултет у Београду, Београд 1999.)
- Цекић-Јовановић, О.(2020). Мултимедијална настава Природе и друштва. Факултет педагошких наука, Јагодина, 2020.

Прилози

У прилогу дати су примери анкетних листића. Узорак истраживања није репрезентативан. Може се спровести истраживање на већем узорку, што захтева припрему и сараднике.

Анкета за директоре:

Молим Вас да искрено одговорите на ова питања. Анкета има за циљ да се истражи организовање школе у природи. Анкета је анонимна. Унапред хвала!

Одговорите на питања:

1. Да ли организујете школу у природи?
(заокружи један одговор)
 - а) да
 - б) не
2. Ако је одговор да, да ли Ви као директор сами доносите план и програм школе у природи?
 - а) да
 - б) не
3. Ако је одговор на прво питање не, образложите са пар реченица, зашто не организујете школу у природи?
4. Ако је одговор у другом питању не, напишите ко са Вама учествује у доношењу плана и програма школе у природи?

5. Да ли анкетирате ученике у вези организовања школе у природи ?
а) да
б) не
6. Да ли родитељи учествују у стварању наставног плана и програма школе у природи? (заокружи један одговор)
а) да
б) не
в) делимично
г) нешто друго
7. Савет родитеља као орган који представља родитеље, доноси и Одлуку о организовању школе у природи. Да ли Савет слободно без наметања предлаже план и програм као место где ће се организовати иста?
а) да
б) не
в) нешто друго _____
8. Да ли су родитељи заинтересовани за учествовање у доношењу плана и програма школе у природи ? (заокружи један одговор)
а) да
б) не
г) делимично
9. Да ли сматрате да у доношењу плана и програма школе у природи треба да учествују родитељи и ученици?
а) да
б) не
в) нешто друго _____
10. Шта би Ви мењали у организовању школе у природи у односу на досадашњи начин организовања исте ?
11. Од 1 до 10 оцените досадашњи начин планирања и организовања школе у природи:

Анкета за учитеље/ице

Молим Вас да одговорите на питања слободно. Анкета је анонимна.

Одговори на питања:

1. Да ли се сваке године у Вашој школи организује школа у природи?
а) да
б) не
2. Ако је одговор не, по Вашем мишљењу напишите кратки коментар разлоге за неорганизовање школе у природи:
-
3. Да ли су укључени ученици у припремање плана и програма школе у природи?
а) не
б) делимично
в) у потпуности
г) нешто друго _____
4. Да ли су родитељи ученика укључени у доношење плана и програма школе у природи?
а) да
б) не
в) делимично
г) нешто друго
-
5. Сматрате ли да школа у природи доприноси побољшању образовно-васпитног рада?
а) да
б) не

- в) није ми познато
6. Шта би сте мењали када је у питању организовање школе у природи?
-
7. По Вашем мишљењу која теорија учења или теорије учења могу да се примене у организовању школе у природи?
-
8. Ако сте изабрали неку теорију учења, са две три реченице опишите како је можете применити у организовању школе у природи?
-

Анкета за ученике 4 разреда.

Молим Вас да на питања одговорите слободно. Анкета је анонимна.

Одговори на питања:

1. Да ли си до сада био у школи у природи?
 - а) да
 - б) не
 2. Ако си био, да ли си учествовао у припремању плана, програма и места организовања школе у природи?
 - а) да
 - б) не
 3. Ако је твој одговор да, шта је прихваћено од твог предлога?
-
4. Да ли ти је било задовољство да учествујеш у припремању школе у природи?
 - а) да
 - б) не
 5. Шта би ти мењао/ла у припремању школе у природи?
-
6. Шта ти се највише свидело у школи у природи?
 7. Шта ти се није свидело у школи у природи?